CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2013

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | | | | **PESEL** | | | | | | | | | | |

miejsce na naklejkę

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM PODSTAWOWY

10 MAJA 2016

Godzina rozpoczęcia: 9:00

Czas pracy: 120 minut

Liczba punktów do uzyskania: 100

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 24 strony (zadania 1–35). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Zadanie 1. *(2 pkt)*

O frekwencji wyborczej

W USA do wyborów chodzi zwykle mniej więcej połowa uprawnionych do głosowania, a więc tyle, ile u nas. W ostatnich wyborach w Iraku frekwencja wyniosła około 75 proc. Czy to oznacza, że jest tam bardziej rozwinięte społeczeństwo obywatelskie niż w Stanach Zjednoczonych lub Polsce? Czy z faktu, że najwięcej Polaków wzięło udział w wyborach parlamentarnych 4 czerwca 1989 r., a najmniej – w 2005 r., wynika, że przed 18 laty byliśmy bardziej obywatelscy niż obecnie?

Na podstawie: M. Migalski, *Fetysz demokracji*, „Wprost" 2007, nr 41.

Rozstrzygnij, czy autor tekstu podziela opinię, że wykładnikiem jakości społeczeństwa obywatelskiego jest poziom frekwencji wyborczej. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: ……

Uzasadnienie: ……

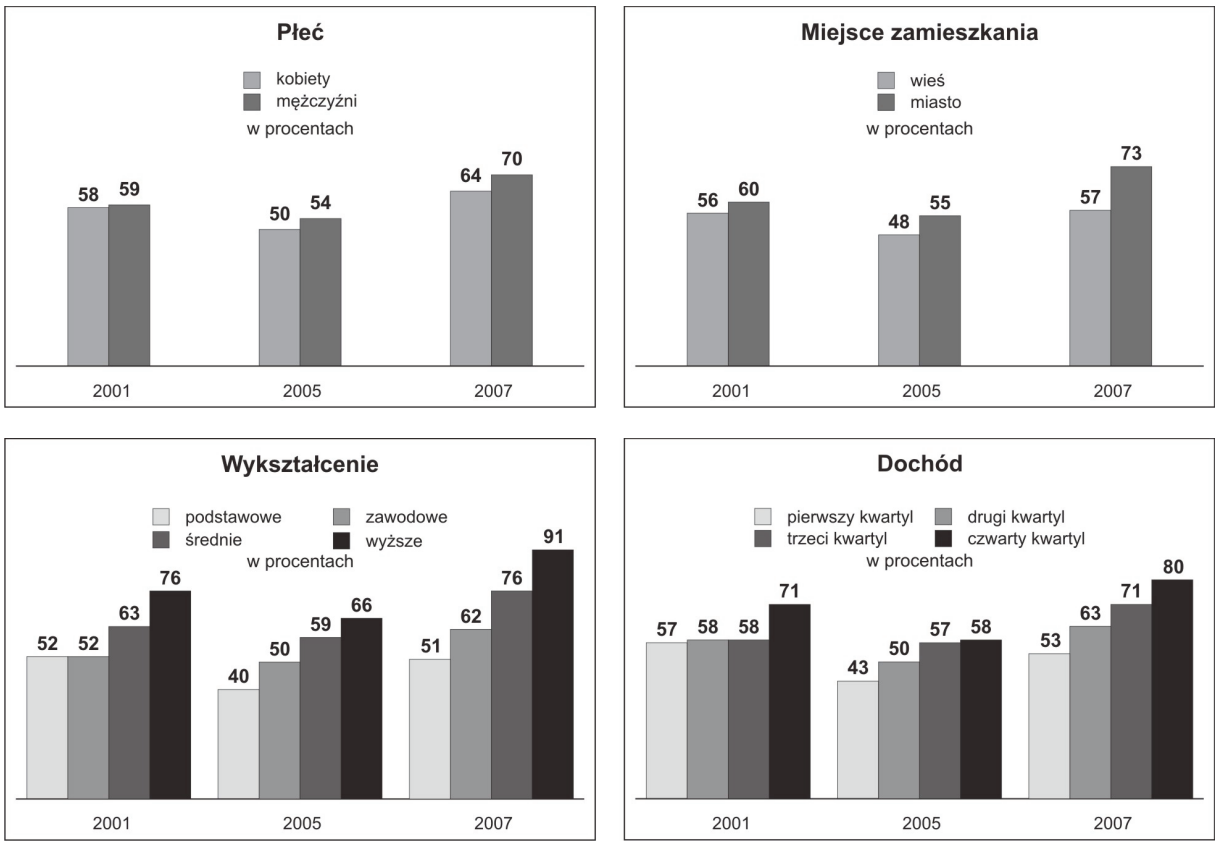
……

……

……

Zadanie 2. *(4 pkt)*

Wykresy. Struktura społeczna a deklarowany udział w wyborach do Sejmu w latach 2001–2007

Na podstawie: M. Cześnik, *Partycypacja wyborcza Polaków*, Warszawa 2009.

2.1. Przedstaw cechy społeczne osób, wśród których odsetek deklaracji uczestnictwa w wyborach do Sejmu RP w latach 2001–2007 był najwyższy.

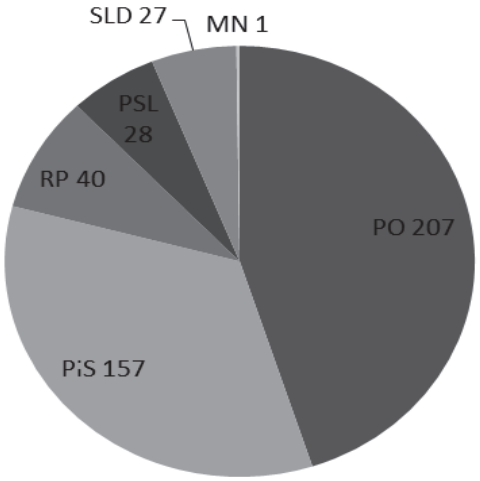
- .....
- .....
- .....
- .....

2.2. Na podstawie wykresów i własnej wiedzy oceń, czy poniższe informacje są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

1.	Wykształcenie obywateli ma największy wpływ na skalę ich deklarowanego uczestnictwa w wyborach do Sejmu RP.	**P**	**F**
2.	Najwyższa frekwencja w wyborach do Sejmu RP miała miejsce w roku 2005, a najniższa – w 2007.	**P**	**F**
3.	Cechą obywateli najmniej różnicującą ich deklarowany udział w wyborach do Sejmu w 2007 roku była płeć.	**P**	**F**

Zadanie 3. *(4 pkt)*

Wykres. Wyniki wyborów do Sejmu RP – liczba mandatów

Na podstawie: pkw.gov.pl

3.1. Podaj rok wyborów do Sejmu RP, których wyniki przedstawiono na wykresie.

.....

3.2. Rozwiń skrótowce lub skróty organizacji wskazanych na wykresie, które w wyniku ostatnich wyborów do Sejmu RP stały się opozycją parlamentarną.

- .....
- .....
- .....

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**1.**	**2.**	**3.**
	Maks. liczba punktów	**2**	**4**	**4**
	Uzyskana liczba punktów			

Zadanie 4. *(3 pkt)*

Źródło 1. O referendum lokalnym

Art. 55.1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.
Art. 56.1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod referendum oddano więcej niż połowę ważnych głosów.

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. *o referendum lokalnym,* Dz.U. 2000, nr 88, poz. 985, z późn. zm. (stan prawny na 25 lutego 2016 r.).

Źródło 2. Protokół ustalenia wyniku referendum gminnego

a)	liczba osób uprawnionych do głosowania wyniosła	98 155
b)	liczba osób, które wzięły udział w głosowaniu (liczba kart ważnych), wyniosła (frekwencja wyniosła)	24 211 (24,67%)
c)	liczba osób, które wzięły udział w wyborze odwoływanego organu (liczba kart ważnych), wyniosła	30 728
d)	liczba głosów za odwołaniem organu (pozytywnych „Tak”) wyniosła	23 087

Na podstawie: *Protokół ustalenia wyniku referendum gminnego,* elblag.pkw.gov.pl

Na podstawie materiałów źródłowych rozstrzygnij, czy we wskazanym przypadku referendum lokalne było ważne. Uzasadnij odpowiedź, przywołując właściwy przepis prawny oraz dane.

Rozstrzygnięcie: ……..……..……

Uzasadnienie: …….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

Zadanie 5. *(2 pkt)*

O polityce „bez ideologii”

W ostatnich dziesięcioleciach pod niemałym wpływem marketingu rozwija się nowy rodzaj polityki w społeczeństwach demokratycznych bądź budujących demokrację. Jest to polityka „bez ideologii”. Jej ojczyzną są USA.

W polityce społeczeństw demokratycznych dużą wagę przywiązuje się do prawomocnej legitymizacji przywódców i elit politycznych. W procesie legitymizacji demokratycznej liczy się zarówno „sztuka wyboru”, którą powinni posiadać obywatele uczestniczący w kampaniach wyborczych[,] oraz „sztuka bycia wybranym”, która winna cechować elity władzy i kandydatów do tych elit. Polityka „bez ideologii” preferuje sztukę „bycia wybranym”, dostarczając skutecznych narzędzi do osiągnięcia tego celu.

T. Bodio, *Polityka jako sztuka bycia wybranym*, „Studia Politologiczne” 2002, vol. 6, s. 47.

Na podstawie tekstu i własnej wiedzy sformułuj dwa argumenty przeciwko istnieniu polityki „bez ideologii”.

- ……..

…….....

…….....

- ……..

…….....

…….....

Zadanie 6. *(3 pkt)*

Fragmenty tekstów z zakresu myśli społeczno-politycznej

Tekst A. Nie powinni sądzić, że mają prawo do wydziedziczenia następców, ogołacania spuścizny poprzez niszczenie wedle zachcianki całej pierwotnej tkanki ich społeczeństwa, bo postępując w ten sposób, ryzykują pozostawienie tym, którzy przyjdą po nich, ruiny, a nie mieszkalnej budowli, i uczą swych następców takiego lekceważenia ich dokonań, jakiego doświadczyły z ich strony instytucje przodków. Taka pozbawiona skrupułów łatwość dokonywania zmian tak często, tak dużych i w taki sposób […] przerwałaby ciągłość istnienia państwa. Żadne pokolenie nie mogłoby nawiązać do poprzedniego. Ludzie nie różniliby się wiele od roju much.

Tekst B. Odrębne wartości każdego narodu należą niewątpliwie do dobra wspólnego, ale nie wyczerpują jego istoty. […] „W żadnym wypadku nie można zgodzić się na to, aby władza państwowa działała na korzyść jednego obywatela, względnie nielicznej ich grupy, gdyż jest ustanowiona dla wspólnego dobra wszystkich”. […] Nie mniej ważnym zadaniem ludzie dzierżących władzę jest skuteczne staranie się o to, aby robotnicy zdolni do pracy mieli możność znalezienia odpowiedniego dla nich zatrudnienia; aby każdy z nich otrzymywał wynagrodzenie zgodne z prawami sprawiedliwości i słuszności; aby pracownicy przedsiębiorstw produkcyjnych mogli czuć się współtwórcami wytwarzanych dóbr […].

Tekst C. Ludzie rodzą się i pozostają wolnymi i równymi w prawach. […] Celem wszelkich stowarzyszeń politycznych jest zachowanie naturalnych i nienaruszalnych praw człowieka: wolności, własności, bezpieczeństwa i przeciwstawiania się uciskowi. […] Rządy wolnego kraju są sprawowane w zasadzie nie przez osoby, lecz przez prawa. Ich przestrzeganie nie wymaga wielkiego wysiłku.

Historia idei politycznych. Wybór tekstów, oprac. S. Filipowicz i inni, Warszawa 2005, t. II, s. 161, 167, 217–218; www.[...].org.pl

Na podstawie tekstów oceń, czy poniższe informacje są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

1.	Autor tekstu A. – jako konserwatysta – opowiadał się za poszanowaniem dla tradycji i ewolucyjnymi zmianami społecznymi.	**P**	**F**
2.	Autor tekstu B. był zwolennikiem sprawiedliwości społecznej, typowej dla nauczania społecznego Kościoła katolickiego.	**P**	**F**
3.	Autor tekstu C. uznawał konieczność równości społecznej i eliminacji elit władzy, co jest typowe dla marksizmu.	**P**	**F**

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**4.**	**5.**	**6.**
	Maks. liczba punktów	**3**	**2**	**3**
	Uzyskana liczba punktów			

Zadanie 7. *(2 pkt)*

O typach reżimów politycznych

Opis A. Istotnym elementem tego reżimu jest wskazanie wroga publicznego. Jednocześnie każdy człowiek postrzegany jest przez wymiar sprawiedliwości i policję polityczną jako wróg obiektywny czy potencjalny. Aparatowi policji politycznej pomaga często nie tylko system tajnych współpracowników, ale i postrzeganie donosicielstwa za cnotę i obywatelski obowiązek. Reżim ten dąży do przekształcenia samej natury człowieka. Człowiek ma stać się trybikiem w wielkiej machinie państwowej i przestaje być niepowtarzalna jednostką.

Opis B. Reżim ten nie przestrzega praw człowieka, zwłaszcza praw politycznych. Człowiek może uczestniczyć w życiu politycznym tylko wówczas, gdy popiera ekipę rządzącą. Wolność słowa, stowarzyszeń jest fikcją. Społeczeństwo nie może podejmować żadnych niezależnych inicjatyw społecznych. Władza chce bowiem kontrolować życie publiczne. Dlatego w dziedzinie polityki wymaga albo poparcia, albo bierności społecznej. Poparcie daje pewne udogodnienia w życiu, jak choćby szybszy awans w pracy. Bierność zaś pozwala człowiekowi na własne życie prywatne, pozbawione prześladowań ze strony władzy.

Na podstawie: *Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych*, red. K.A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2007, s. 290–293.

Do każdego opisu dopisz nazwę właściwego reżimu politycznego.

Opis A. – .....

Opis B. – .....

Zadanie 8. *(4 pkt)*

Fragment mapy politycznej Europy i Azji

Na podstawie mapy i własnej wiedzy uzupełnij tabelę – do każdej podanej informacji dopisz nazwy dwóch państw (spośród 1–6) i numery, którymi oznaczono je na mapie.

		Nazwa państwa	Numer
A.	Monarchie		
B.	Republiki, w których głowa państwa wybierana jest w wyborach powszechnych		

Zadanie 9. *(2 pkt)*

Do każdego przepisu prawnego dopisz nazwę właściwej zasady nabywania obywatelstwa.

	Przepis prawny (stan prawny na 25 lutego 2016 r.)	Nazwa zasady
A.	Art. 14. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy: 1) co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim […].	
B.	Art. 15. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie, gdy został znaleziony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznani.	

Zadanie 10. *(2 pkt)*

Uzupełnij zdania – wpisz nazwy właściwych organów władzy w Rzeczypospolitej Polskiej.

W czasie pokoju Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem (A.) ..... .

W razie zrzeczenia się urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej tymczasowo jego obowiązki wykonuje (B.) ..... .

Zadanie 11. *(2 pkt)*

O aktach urzędowych Prezydenta Rzeczypospolitej

Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 25 lutego 2016 r.).

Zaznacz prawidłowe dokończenie każdego ze zdań (1–2).

1. Podany przepis prawny dotyczy

A. absolutorium.

B. interpelacji.

C. kontrasygnaty.

D. promulgacji.

2. Podany przepis prawny jest związany z tym, że Prezydent RP nie ponosi odpowiedzialności

A. politycznej, chociaż ponosi odpowiedzialność prawną.

B. konstytucyjnej, chociaż ponosi odpowiedzialność prawną.

C. prawnej, chociaż ponosi odpowiedzialność konstytucyjną.

D. parlamentarnej, chociaż ponosi odpowiedzialność polityczną.

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**7.**	**8.**	**9.**	**10.**	**11.**
	Maks. liczba punktów	**2**	**4**	**2**	**2**	**2**
	Uzyskana liczba punktów					

Zadanie 12. *(4 pkt)*

Uzupełnij tekst – wpisz nazwy właściwych organów samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Na czele zarządu województwa stoi (A.) ……..…… .

Organem wykonawczym, którego pracami kieruje starosta, jest (B.) ……..……..

……. . W gminie wiejskiej organ wykonawczy to (C.) ……..……..……,

natomiast w mieście liczącym ponad 100 tysięcy mieszkańców – (D.) …….…….

……... .

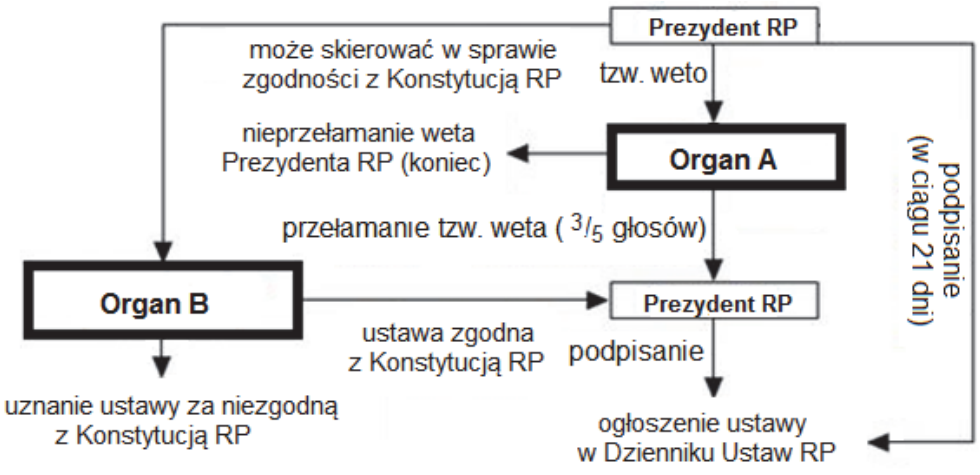
Zadanie 13. *(2 pkt)*

Do każdego opisu kompetencji wobec samorządu terytorialnego przyporządkuj nazwę właściwego organu władzy w Rzeczypospolitej Polskiej. Odpowiedzi wybierz spośród: Najwyższa Izba Kontroli, Prezes Rady Ministrów, Trybunał Konstytucyjny.

	Opis kompetencji	Nazwa organu władzy
A.	Wnioskuje do Sejmu o rozwiązanie organu stanowiącego samorządu terytorialnego, jeśli ten rażąco narusza *Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej* lub ustawy.	
B.	Ma obowiązek kontroli pod względem legalności, gospodarności i rzetelności wykonywania przez organy samorządu terytorialnego zadań z zakresu administracji rządowej.	

Zadanie 14. *(2 pkt)*

Schemat. Proces legislacyjny w Rzeczypospolitej Polskiej [fragment]

Uzupełnij schemat procesu legislacyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej – wpisz nazwy właściwych organów.

Organ A. – .....

Organ B. – .....

Zadanie 15. *(4 pkt)*

Do każdego opisu kompetencji dopisz nazwę właściwego organu w Rzeczypospolitej Polskiej.

	Opis kompetencji	Nazwa organu
A.	Rozpatruje apelacje od wyroku sądów rejonowych.	
B.	Stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.	
C.	Rozpatruje nadzwyczajne środki zaskarżenia od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego w sprawie karnej.	
D.	Orzeka o odpowiedzialności konstytucyjnej osób w związku z zajmowanym stanowiskiem we władzy publicznej.	

Zadanie 16. *(3 pkt)*

Pismo urzędowe [fragment]

Częstochowa, 27 września 2013 r.

Jan Kowalski, KOWAL sp.j.
ul. Słomiana 5
78-899 Częstochowa
NIP 989-189-29-90

DYREKTOR
Izby Skarbowej w Katowicach
za pośrednictwem:
Naczelnika Drugiego
[A. nazwa urzędu]
w Częstochowie

[B. NAZWA PISMA]

Na podstawie art. 220 § 1 ustawy z dnia 29.08.1997 r. *Ordynacja podatkowa* wnosimy **[B. nazwa pisma]** od decyzji Naczelnika Drugiego **[A. nazwa urzędu]** w Częstochowie w sprawie ……..……. z wnioskiem o jej uchylenie w całości.

Na podstawie: www.isnet.katowice.pl

16.1. Uzupełnij fragment pisma urzędowego – wpisz właściwe nazwy.

A. Nazwa urzędu – ……..……

B. Nazwa pisma – ……...……

16.2. Podaj nazwę sądu, do którego składający pismo będzie mógł wnieść skargę, gdyby decyzja wskazana w piśmie nie została uchylona.

…….....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	12.	13.	14.	15.	16.
	Maks. liczba punktów	4	2	2	4	3
	Uzyskana liczba punktów					

Zadanie 17. *(2 pkt)*

O uprawnieniach spadkodawcy

Art. 949.§ 1. Spadkodawca może sporządzić […] w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą.
Art. 951.§ 1. Spadkodawca może sporządzić […] także w ten sposób, że w obecności dwóch świadków oświadczy swoją ostatnią wolę ustnie wobec wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego.

Ustawa […], Dz.U. […], nr 16, poz. 93, z późn. zm. (stan prawny na 25 lutego 2016 r.).

17.1. Zaznacz nazwę aktu prawnego, w którym zamieszczono podane przepisy prawne.

A. Kodeks postępowania administracyjnego

B. Kodeks rodzinny i opiekuńczy

C. Kodeks spółek handlowych

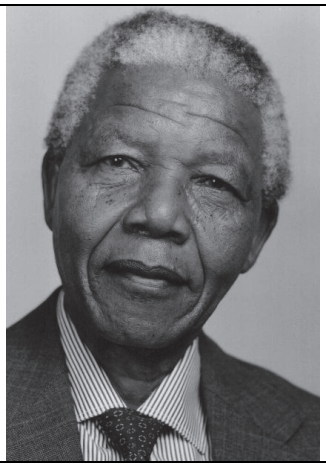
D. Kodeks cywilny

17.2. Podaj nazwę typu dokumentu sporządzanego na podstawie podanych przepisów prawnych.

……...……..…..

Zadanie 18. *(3 pkt)*

Do każdej fotografii oraz informacji o polityku – laureacie Pokojowej Nagrody Nobla dopisz jego nazwisko.

		
Przywódca ruchu przeciw apartheidowi. W latach 1994–1999 Prezydent Republiki Południowej Afryki.	Przewodniczący NSZZ „Solidarność”. W latach 1990–1995 Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.	Przewodniczący Organizacji Wyzwolenia Palestyny. W latach 1996–2004 przywódca Autonomii Palestyńskiej.
A. …….	B. …….……	C. …….…..……

Zadanie 19. *(2 pkt)*

Do każdego przepisu prawnego z *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* przyporządkuj nazwę właściwego rodzaju praw człowieka. Odpowiedzi wybierz spośród: osobiste, polityczne, socjalne.

	Przepis prawny (stan prawny na 25 lutego 2016 r.)	Nazwa rodzaju praw człowieka
A.	Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami. […]	
B.	Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych […].	

Zadanie 20. *(2 pkt)*

Wydarzenie chronologicznie pierwsze zaznacz w tabeli literą P, a wydarzenie chronologicznie ostatnie – literą O.

	Wydarzenie	Chronologia
A.	Przyjęcie Polski do Rady Europy.	
B.	Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej.	
C.	Przyjęcie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego.	
D.	Powołanie m.in. przez Polskę Organizacji Narodów Zjednoczonych.	

Zadanie 21. *(1 pkt)*

O norweskim polityku

Jens Stoltenberg – ekonomista, wykładowca i polityk. Premier Norwegii w latach 2000–2001 oraz 2005–2013. Od 2002 do 2014 roku przewodniczący Partii Pracy.

Na podstawie: www.[...].int

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.

Polityk przedstawiony w źródłach w 2014 roku został wyznaczony na stanowisko

A. Sekretarza Generalnego RE.
B. Sekretarza Generalnego NATO.
C. Wysokiego Komisarza OBWE do spraw Mniejszości Narodowych.
D. Wysokiego Przedstawiciela Unii do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**17.**	**18.**	**19.**	**20.**	**21.**
	Maks. liczba punktów	**2**	**3**	**2**	**2**	**1**
	Uzyskana liczba punktów					

Zadanie 22. *(2 pkt)*

O instytucji UE

[…] nadaje Unii impulsy niezbędne do jej rozwoju i określa ogólne kierunki i priorytety polityczne […].

Traktat o Unii Europejskiej Dz.Urz. UE 2012, C 326
(tekst uwzględniający zmiany wprowadzone traktatem z Lizbony).

22.1. Zaznacz nazwę instytucji, której kompetencje określono w podanym przepisie prawnym.

A. Rada (Rada UE)

B. Rada Europejska

C. Komisja Europejska

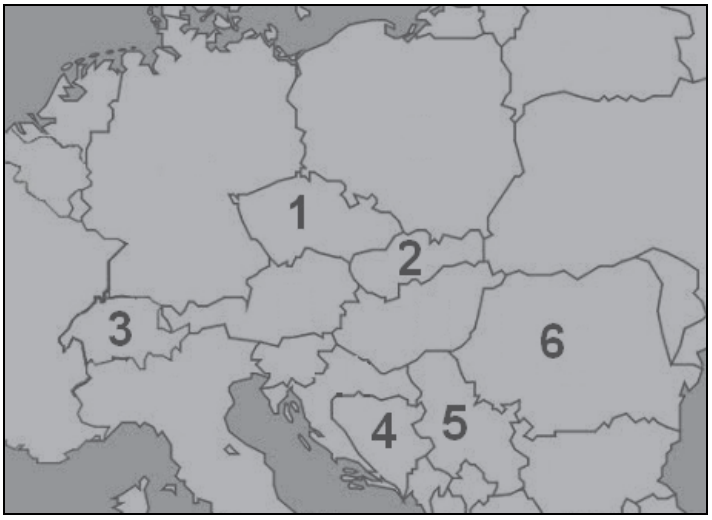
D. Parlament Europejski

22.2. Podaj nazwisko polityka, który pełnił w 2015 roku funkcję przewodniczącego instytucji, której kompetencje określono w podanym przepisie prawnym.

……...……..

Zadanie 23. *(4 pkt)*

Fragment mapy politycznej Europy

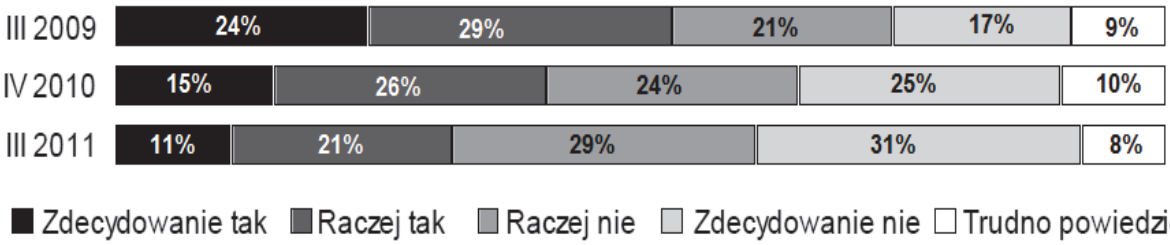

Na podstawie mapy i własnej wiedzy uzupełnij tabelę – do każdej informacji o państwie dopisz nazwę tego państwa i numer, którym oznaczono je na mapie.

	Opis	Nazwa państwa	Numer
A.	Państwo, które należy do strefy Schengen, ale nie jest państwem członkowskim UE.		
B.	Państwo członkowskie UE, które nie należy do stref Schengen i euro.		
C.	Państwo członkowskie UE, które należy do strefy Schengen, ale nie należy do strefy euro.		
D.	Państwo członkowskie UE, które należy do stref Schengen i euro.		

Zadanie 24. *(2 pkt)*

Wykres. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na zastąpienie polskiego złotego wspólnym dla wielu państw UE europejskim pieniądzem – euro?

Na podstawie: *Obawy i nadzieje związane z wprowadzeniem euro w Polsce*, Komunikat z badań CBOS BS/42/2013.

Wskaż tendencję charakteryzującą stosunek ankietowanych do kwestii przystąpienia Polski do strefy euro. Uzasadnij odpowiedź, przywołując dane z wykresu.

……

……

……

……

……

Zadanie 25. *(3 pkt)*

Do każdego opisu prawa obywatela Polski w Unii Europejskiej przyporządkuj numer nazwy tego prawa. Odpowiedzi wybierz spośród podanych (1–4).

1. prawo do składania petycji
2. prawo do swobodnego przemieszczania się
3. prawo niereprezentowanych obywateli UE do pomocy konsularnej
4. prawo do zwrócenia się do Komisji (Europejskiej) o przyjęcie nowych przepisów

	Opis prawa obywatela Unii Europejskiej	Numer
A.	Można, w interesie własnym lub w interesie publicznym, poprosić Parlament o zajęcie się sprawą lub skargą. Przedmiot sprawy musi wchodzić w zakres działalności UE i dotyczyć bezpośrednio osoby realizującej to prawo.	
B.	Inicjatywę obywatelską musi poprzeć na piśmie co najmniej 1 milion obywateli z co najmniej jednej czwartej państw członkowskich UE.	
C.	Kiedy obywatel UE przebywający poza terytorium UE potrzebuje pomocy, ma prawo do skorzystania z tego prawa na takich samych warunkach, jak obywatel kraju, do którego placówki zwraca się o pomoc.	

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	22.	23.	24.	25.
	Maks. liczba punktów	2	4	2	3
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 26. *(4 pkt)*

Fotografia. Mural o GMO

wyborcza.pl

26.1. Podaj polskie rozwinięcie skrótowca zaprezentowanego na zdjęciu.

……...

26.2. Odnosząc się do trzech elementów zamieszczonych na muralu, uzasadnij, że jego autorzy krytycznie oceniają GMO.

……

……

……

……

……

Zadanie 27. *(1 pkt)*

O rodzaju społeczeństwa

W społeczeństwie tym jednostka ma prawo do osobistych decyzji, nie jest skrępowana przez wspólnotę. Wyróżnikiem tego społeczeństwa jest równość wszystkich ludzi i możliwość swobodnej oceny, krytyki i kontroli poczynań władzy. Społeczeństwo to charakteryzuje się pluralizmem i wielokulturowością, a zmiana elit władzy następuje w wyniku demokratycznych procedur.

Na podstawie: Ł. Zamęcki, *Społeczne podstawy ładu politycznego*, Warszawa 2011, s. 69.

Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.

Powyższy tekst opisuje społeczeństwo

A. otwarte.

B. zamknięte.

C. tradycyjne.

D. industrialne.

Zadanie 28. *(2 pkt)*

O młodzieży

[...] łączenie się w grupy, paczki, wspólnoty jest naturalne dla dorastających dzieci. Powiedziałbym wręcz, że jest oznaką normalności. Tak samo jak normalne jest to, że dzieciaki lubią się odróżniać od dorosłych wyglądem, sposobem bycia, poglądami. Dla niektórych rodziców ta odmienność jest jednak nie do zaakceptowania. Zwalczają ją więc bez prób zrozumienia […]. A przecież to, że dzieciak nosi długie włosy, czarne ciuchy albo wojskowe buty lub stawia sobie włosy na cukier, nie musi oznaczać, że dzieje się z nim coś złego albo że „na pewno należy już do jakiejś sekty".

Ucieczka w […]. Rozmowa A. Jasińskiej, www.wysokieobcasy.pl

28.1. Podaj zbiorcze określenie kategorii społecznych młodzieży, których dotyczy tekst.

……

28.2. Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania.

Opisane zachowania młodzieży są zdaniem autora tekstu przejawem

A. dewiacji społecznej.

B. nonkonformizmu wobec dorosłych.

C. problemów społecznych związanych z sektami.

D. potrzeby bycia zrozumianym i zaakceptowanym przez rodziców.

Zadanie 29. *(2 pkt)*

O mniejszościach narodowych

Art. 2.1. Mniejszością narodową, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;
6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2006 r. *O mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*, Dz. U. 2005, nr 17, poz. 141, z późn. zm. (stan prawny na 25 lutego 2016 r.).

Na podstawie podanych przepisów prawnych podaj przesłanki powodujące, że wskazanych grup etnicznych nie uznano w Rzeczypospolitej Polskiej za mniejszość narodową.

A. Wietnamczycy – ……...……...……

……...……

B. Łemkowie – …….

……...

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	26.	27.	28.	29.
	Maks. liczba punktów	4	1	2	2
	Uzyskana liczba punktów				

Zadanie 30. *(1 pkt)*

Rysunek satyryczny

sklep.mleczko.pl

Wyjaśnij problem przedstawiony na rysunku satyrycznym.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 31. *(3 pkt)*

Tabela. Sposoby poprawy własnej sytuacji materialnej

Ludzie stosują różne sposoby, żeby poprawić swoją sytuację materialną. A jak Pan(i) postępuje, czy stosuje Pan(i) któryś z następujących sposobów?	Odsetki odpowiedzi twierdzących		
	V. 1998	IV. 2002	II. 2007
Ograniczam wydatki, oszczędzam.	78	80	83
Więcej, intensywniej pracuję.	41	37	35
Zaciągam pożyczki, kredyty.	33	37	32
Korzystam z pomocy rodziny, krewnych, przyjaciół.	31	36	30
Biorę dodatkowe prace, podejmuję się prac sezonowych, okresowych.	30	34	25
Dokształcam się, przekwalifikowuję się.	19	16	19
Interesuję się możliwościami lokowania pieniędzy i obracania pieniędzmi.	13	11	11
Korzystam z pomocy różnych instytucji (z zapomóg, zasiłków itp.).	7	9	11
Wyjeżdżam zarabiać za granicę.	5	6	7
Sprzedaję rzeczy, które mam.	5	5	5
Kupuję coś, co ma i będzie miało wartość (złoto, dzieła sztuki, działki budowlane, domy, mieszkania itp.).	5	5	4
Wynajmuję komuś pokój, mieszkanie, dom, dzierżawię komuś ziemię.	3	2	1

Sposoby i strategie poprawy własnej sytuacji materialnej w latach 1998, 2002 i 2007, Komunikat z badań CBOS BS/43/2007.

Na podstawie danych z tabeli oceń, czy poniższe informacje są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

1.	Spośród sposobów należących do aktywnych strategii poprawy własnej sytuacji materialnej najczęściej wybierana jest intensyfikacja własnej pracy.	**P**	**F**
2.	Od kwietnia 2002 roku do lutego 2007 roku odsetek tych, którzy jako sposób poprawy własnej sytuacji materialnej wybierają dokształcanie się i przekwalifikowanie, wzrósł o 3%.	**P**	**F**
3.	Odsetki odpowiedzi twierdzących w każdym z terminów badań przewyższają 100%, gdyż respondenci mogli wybrać więcej niż jeden sposób poprawy sytuacji materialnej.	**P**	**F**

Zadanie 32. *(2 pkt)*

Tabela. Społeczne postrzeganie przyczyn ubóstwa

Co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim decyduje o tym, że niektórzy ludzie nie mogą wydostać się z biedy?	Wskazania respondentów określających własne warunki materialne jako:		
	złe	średnie	dobre
	w procentach		
Brak pracy, bezrobocie.	66	53	48
Niezaradność życiowa, bezradność w załatwianiu swoich spraw.	32	45	52
Lenistwo, niechęć do podejmowania pracy.	22	41	51
Brak wsparcia i opieki ze strony państwa.	23	15	13
Niskie emerytury, renty.	24	14	11

* Kursywą zaznaczono czynniki zewnętrzne, niezależne od woli ludzkiej, natomiast te leżące zdaniem respondentów po stronie samych ubogich – pogrubiono.

Na podstawie: *Polacy o skali ubóstwa w kraju*, Komunikat z badań CBOS BS/51/2012.

Sformułuj wniosek dotyczący zależności między oceną własnych warunków materialnych a wskazaniami na określony typ czynników powodujących trudności z wydostaniem się z biedy. Wniosek uzasadnij, przywołując dane z tabeli.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**30.**	**31.**	**32.**
	Maks. liczba punktów	**1**	**3**	**2**
	Uzyskana liczba punktów			

Zadanie 33. *(2 pkt)*

Zaznacz dwa zdania, w których zawarte są opinie.

A. W roku 2013 w 302 spółkach całkowite zarobki top menedżerów poszły w górę średnio o 24,5%.
B. W tym czasie wzrost średniej płacy w przedsiębiorstwach wyniósł 3,5%, a inflacja – ok. 3,7%.
C. Nastąpił wtedy realny spadek wynagrodzeń.
D. Wraz ze wzrostem liczby bogatych nastąpił wzrost liczby ubogich.
E. Wiele grup zawodowych: budowlańcy, pielęgniarki, pracownicy ochrony czy sektora usług dzisiaj realnie zarabiają mniej niż w 2008 roku.
F. Ta przepaść jest obecnie nie do zniesienia.
G. W raporcie OECD stwierdzono, że w Polsce pomiędzy 10% najbiedniejszych i 10% osób najbogatszych jest różnica 14:1, podczas gdy w Czechach 5,5:1, na Słowacji 6:1, a na Węgrzech 7:1.
H. Te wyliczenia należy zadedykować ludziom takim jak poseł K., który narzeka, że polscy politycy, mając 9 tys. złotych miesięcznie, zarabiają grosze.

Na podstawie: M. Miłosz, *Kto i jak w Polsce zarabia dzięki politykom*, „Tygodnik Solidarność" 2014, nr 41.

Zadanie 34. *(2 pkt)*

O ubóstwie i wykluczeniu

Ubóstwo potocznie rozumie się jako deprywację w wymiarze ekonomicznym, materialnym, podczas gdy wykluczenie społeczne ma zwykle szerszy wymiar i nie zawsze, choć najczęściej, jest bezpośrednio związane z ubóstwem. Zdaniem Ryszarda Szarfenberga oba zjawiska różnią się między innymi kontekstem[,] w jakim je rozpatrujemy. W ubóstwie kontekst to dystrybucja zasobów w społeczeństwie, nierówność dochodów i majątku pomiędzy jednostkami i gospodarstwami domowymi. Tymczasem kontekst dla wykluczenia to relacje i stosunki władzy ze społeczeństwem […]. Prześledzenie ewolucji koncepcji ubóstwa prowadzi do wniosku, że kategorię ubóstwa stopniowo rozszerzano[,] zbliżając je znaczeniowo do tego, co określamy mianem wykluczenia. […] niezależnie od tego[,] jak szeroko podejdzie się do kwestii ubóstwa, stałym i zazwyczaj centralnym […] elementem jest komponent socjalno-materialny. Tymczasem wykluczenie może dotyczyć sytuacji i wymiarów zróżnicowania między ludźmi, niezwiązanych ze sferą ekonomiczną (np. wykluczenie polityczne mniejszości etnicznych lub kulturowe mniejszości seksualnych) […].

Najczęściej na wykluczenie społeczne patrzymy jako [na] rezultat ubóstwa i w sensie statystycznym jest to zasadne. Ubóstwo jest podstawową przeszkodą na drodze do integracji społecznej: wyłącza z uczestnictwa w kulturze, ogranicza kontakty, izoluje ludzi w enklawach biedy, w formie skrajnej zawęża ich świat do podstawowych czynności. Walka z wykluczeniem więc to najczęściej usiłowanie ograniczenia, redukcji lub ominięcia tej przeszkody poprzez politykę prointegracyjną. Pamiętać jednak należy, że możemy mieć również w praktyce społecznej odwrotną sytuację: ubóstwo jako skutek niematerialnego wykluczenia.

Bieda i wykluczenie społeczne, Raport Fundacji Amicus Europae, Warszawa 2011, fae.pl

34.1. Podaj przyczyny, które – według raportu – wpływają na proces wykluczenia społecznego.

- ……...…...
- ……..

34.2. Wyjaśnij różnicę między ubóstwem a wykluczeniem społecznym.

……

……

……

……

……

Zadanie 35. *(15 pkt)*

Scharakteryzuj zjawisko wykluczenia społecznego oraz zagrożenia, jakie niesie za sobą to zjawisko dla współczesnych społeczeństw. Przedstaw działania władz państwowych i samorządowych na rzecz zapobiegania temu zjawisku w Polsce. Odwołaj się do materiałów źródłowych z zadań 31–34.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	33.	34.	35.
	Maks. liczba punktów	2	2	15
	Uzyskana liczba punktów			

BRUDNOPIS *(nie podlega ocenie)*